

NOTISER

Signums svenska konsthistoria: Den gotiska konsten. 543 s, ill. ISBN 91-87896-25-7.
Renässansens konst. 414 s, ill. ISBN 91-87896-26-5. Bokförlaget Signum, Lund 1996.

Den gotiska konsten utgör fjärde delen av *Signums svenska konsthistoria* som i sin helhet kommer att omfatta tolv fristående delar. Förf. är alla auktoriteter inom sitt respektive område och man får en bred och djup inblick i ämnet. Texterna är överlag mycket väl-skrivna och förmår verkligen engagera läsaren. Bild-materialet är rikt och utgör en utmärkt illustration till texten. Dock kunde en del av de svart-vita bilderna, i synnerhet de av kyrkor, ha varit av bättre kvalitet.

Anders Piltz inleder den drygt 500 sidor tjocka boken med att beskriva den religiösa idévärld som under medeltiden materialiserades i kyrkoarkitekturen.

I det följande kapitlet, *Det gotiska kyrkorummet*, behandlar Mereth Lindgren kyrkans arkitektoniska och bildmässiga uppbyggnad och beskriver fångslande funktionen, den täta symboliken och de bibliska referenserna. Samma förf. har även skrivit ett omfattande kapitel om kalkmålningar, där hon på ett medryckande sätt för med sig läsaren in i kyrkornas rika bildvärld. Utöver dessa redogör Lindgren i två korta avsnitt för glasmålningar och liturgiska kärl.

Jan Svanberg skriver initierat om den medeltida byggnadshytan, vilket ger en jordnära bild av det praktiska arbetet bakom de storslagna katedralerna. I ett senare avsnitt redogör förf. för stenskulpturens utveckling från den romanska till den gotiska stilen. En ny värld öppnas när han kunnigt berättar om den kyrkliga stenhuggarkonsten med dess bibliska motiv.

Marian Ullén ger en utmärkt introduktion till den gotiska kyrkobyggnadskonsten, varefter hon grundligt går igenom Sveriges kyrkor från samma tid. Hon beskriver detaljerat och inlevelserikt byggnadens historik, tekniska uppbyggnad och estetiska utformning.

Den profana arkitekturen och dess olika aspekter och regionala skillnader behandlas utförligt av medeltids- arkeologen Jan-Erik Augustsson. Diskussionen kring forskningen om den medeltida bebyggelsen och hur den speglar samhällets förändringar från kristendomens införande och framåt är mycket intressant läsning.

Lennart Karlssons text om gotiska träskulpturer förmår inte engagera med sitt alltför akademiska språk och saknar, till skillnad från de andra skribenternas avsnitt, en inledande bakgrundshistoria.

Konservator Peter Tångebergs kapitel om träskulpturens tekniker ger en större förståelse för det praktiska arbetet och berikar de övriga mer traditionellt konsthistoriska delarna.

Margareta Nockert skriver kunnigt om medeltidens textilier och Inger Estham redogör för figurbroderier. I ett kort kapitel berättar Jan von Bonsdorff om senmedeltidens hantverkare i Stockholm. Göran Tegnér's bidrag om smyckekonsten fördjupar också kunskapen om de gotiska konstyttringarna. Samma sak gäller Lennart Karlssons noggranna redogörelse för järnsmidets form och funktion. Dessa mindre avsnitt visar på bokens ovanliga bredd och variation.

Anna-Maria Blennow avslutar *Den gotiska konsten* med ett kapitel om trädgårdskonsten. Denna konstart är den mest förgängliga av dem alla och det finns därför relativt lite källmaterial jämfört med bildkonst och arkitektur. Trots detta lyckas Blennow ge en stämningsfull och poetisk bild av medeltidens trädgårdar och dess symboliska blomsterprakt.

Femte delen i *Signums svenska konsthistoria* omfattar renässansen och dess olika konstarter. Nio väl ansedda experter har medverkat i *Renässansens konst* och bidragit till dess höga kvalitet. Den vackert inbundna boken är rikt illustrerad med många fina färgbilder.

Kurt Johannesson inleder boken med ett kapitel om renässansens dynamiska tid och spännande bildvärld.

Torbjörn Fulton skriver kort om ornamentiken i renässansens konstyttringar. Han påvisar arkitektur-

traktaten och mönsterböckerna som en viktig källa till spridningen av det nya antigotiska formspråket. Fulton vidareutvecklar detta resonemang i avsnittet om byggnadsskulptur, som behandlar byggnaders utsmyckningar huggna i sten. Skulptur i trä respektive sten behandlas av samme förf. Störst utrymme ägnas åt olika former av skulpterade gravstenar som förekom både i och utanför kyrkobyggnaden.

Göran Alms skildring av arkitekturen under äldre och yngre vasatid, där han sätter in bebyggelsen i sin historiska kontext, är både fascinerande och lärorik. Han ger en initierad beskrivning av kyrklig och profan byggnadskonst utifrån deras specifika utgångspunkter förankrade i såväl idévärld som geografiska och tekniska förutsättningar. Denna utförliga text är ett måste för alla med ett intresse för vårt arkitektoniska kulturarv. Alm kompletterar sin framställning med ett kortare avsnitt om renässansens interiörer.

Bilden av renässansens gestaltade miljö fördjupas av Magnus Olaussons kapitel om trädgårdskonst. Det samma gäller Johan Knutssons kunniga och detaljerade beskrivning av den framväxande möbelkonstens olika aspekter.

Mereth Lindgrens rikt illustrerade kapitel om måleriet visar renässansens rika bildvärld där den uppblomstrande porträttkonsten spelar en central roll.

Inger Estham tar sig även i denna del an den textila konsten. De kungliga prakttextilierna och kyrkans liturgiska broderier är bäst bevarade från den här tiden och vittnar om ett väl utvecklat formspråk.

Peter Tångeberg bidrar med ett kort kapitel om träskulpturens tekniker, vilket på samma sätt som i *Den gotiska konsten* tillför konsthistorien en viktig aspekt.

Renässansdelen avslutas med Kersti Holmquists detaljrika beskrivning av guldsmedskonsten.

Signums svenska konsthistoria är en imponerande satsning med ett mycket intressant innehåll och en vacker form. Ovan recenserade delar är båda synnerligen läsvärda och utgör såväl spännande som lärorik litteratur. *Signums svenska konsthistoria* kommer med all sannolikhet att bli en klassiker om övriga delar håller samma höga kvalitet.

Anna Ingemark, Malmö

Landskapsresan på Skansen – av barn om Sverige igår. Margareta Löf-Eriksson (red.). LTs förlag och Sveriges Utbildningsradio AB, Stockholm 1996. 128 s., ill.

”Kan gamla föremål bli intressanta för oss barn i dag?” Frågan ställs i förordet till en bok skriven ”av barn om Sverige igår”. Ett femtiotal mellanstadieelever från Igelboda skola i Nacka har tillsammans med sina lärare, en bildpedagog och museilärarna på Skansens Kulturhistoriska avdelning gjort en resa i sitt och vårt förflutna. Resan har skett på Skansen och har gått genom både tid och rum, från Skåne i söder till Lappland i norr, från 1900-talet till sen medeltid. Och visst är det så, att den som har gjort en resa också alltid har något att berätta!

Med stort engagemang och medryckande berättarglädje dras man med, in över dörrtröskeln, ibland in på bara skinnet på gårdarnas och husens forna ägare. Eleverna är i ordets sanna bemärkelse ”detektiver i historien”. Historia är spännande! Och människor är spännande! Och saker som de här människorna har lämnat efter sig är också spännande. Man förvånas kanske först över den trebenta pallen – men får snart klart för sig att det finns en förnuftig förklaring, den har aldrig haft ett fjärde ben, på ett stampat ”knögligt” jordgolv står den stadigare på ”bara tre”.

Andra företeelser, som att sova två i de smala, halmfyllda sängarna kunde nog ”vara trångt och riktigt stickigt” och tänk, ”när alla skulle äta frukost, tvätta sig och klä på sig i ett enda rum!” Men det är även så att ”ibland kan kaos bli kul och man kan få en del funderingar. Man blir nog inte lika självisk när man har så många omkring sig och så delar man med sig av det man har”.

För- och nackdelar, jämförelser med nu och då, finns det gott om i boken och det är inte så att allt har blivit bättre enligt eleverna. Man hade mer tid förr, både åt varandra och åt att använda sina händer till att skapa vackra ting. Inte heller fritidssysselsättningarna ”Det här är vad jag tycker: Barnen som levde i Finnmarken saknade säkert varken fotboll eller golf. Dom höll på med andra lekar som säkert var lika roliga.”

Syftet med boken har enligt lärarna varit att inspirera barnen till forskning kring kulturhistoriska företeelser och att få dem att förundras och fantisera över det som varit. Det har man lyckats med. Det här är ett utmärkt sätt att arbeta tillsammans med elever, kollegor, arki-